

Natuurtuin De Zandkamp

KABOUTERPAD

WINTER / VROEGE

VOORJAAR

Welkom

Het is nu nog **winter** in de natuurtuin.

Dat zie je aan de kale bomen en de verdorde planten.

En je voelt het als je buiten bent: nog altijd **dikkejassen**-tijd.

Op de grond liggen nog de **oude bladeren**, die in de herfst van de bomen zijn gewaaid.

Voor de **dieren** is de winter een lastige tijd. Gelukkig zijn er in de tuin heel veel **zaadjes** te vinden aan de planten en op de grond. Daar kunnen de dieren in deze tijd van eten.

De kabouters zitten nu graag in hun warme huisjes, en laten zich niet zien.

Toch valt er voor jou nog veel te **beleven en ontdekken** hier in de Natuurtuin. Zouden de planten echt dood zijn?...zijn ze allemaal hetzelfde?...zouden er nog dieren in de tuin zitten?...

En...je kunt onderweg al **sporen** vinden van de **lente**, ook al duurt het nog een tijdje voor het echt voorjaar is.

Ga maar op **ontdekkingstocht**! De **dakpannen** en kleine **kabouterpaaltjes** wijzen de weg.

Neem voor onderweg maar een loepje mee, en een touwtje, dat heb je nodig bij opdracht 7 en 8.

Veel plezier op je tocht en **kijk, luister en voel** maar goed of je onderweg al iets **lente-achtigs** tegenkomt!

Opdracht 1

het luisterbankje van kabouter Bollebuik

Je zult hem niet snel zien, maar als het weer het toelaat zit hij hier elke dag: kabouter Bollebuik. Handen op de buik en ogen gesloten. Slaapt hij dan? Ook wel natuurlijk :-)
Maar het liefst luistert hij, met de ogen dicht.

Doen jullie met hem mee? Handen op de buik, ogen dicht en luisteren maar!

Wat hoor je? Alle geluiden tellen mee. En waar komt het geluid vandaan?...nee, niet kijken!

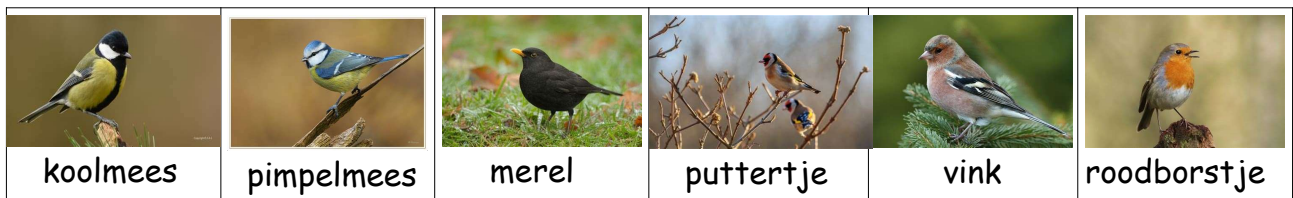
Hoor je ook vogels?

Als je de ogen weer open hebt, kijk dan maar eens goed om je heen of je de vogels ook ziet.

In de bomen, op de plantenstengels, of in de lucht?

Veel vogels zijn in de winter nog weg, in warmere landen. Toch kun je met een beetje geluk nog wel vogels zien: een roodborstje, vinken, mezen, merels, of misschien de mooie puttertjes. Die vliegen vaak met een groepje en zitten graag op de zaadbolletjes in de tuin.

Opdracht 2

bij de bijen

Onze Natuurtuin-kabouters zijn heel goede vriendjes met de **bijen**. In de zomer hebben die van de bloemen heel veel **stuifmeel** en **nectar** verzameld.

De nectar is in de kasten **honing** geworden, zodat de bijen er ook in de winter van kunnen eten. Gelukkig maar, want er zijn nog steeds geen bloemen voor ze.

Zie je nog wel bijen vliegen, of zitten ze allemaal lekker warm in de kasten?

Weet je dat er in de winter wel twintigduizend bijen in een kast zitten?

Met z'n allen, lekker warm en dicht tegen elkaar, zo komen ze de winter wel door.

De bijen hadden zoveel honing gemaakt, dat de kabouters er ook van mogen mee-eten. Dat was smullen deze winter!

Opdracht 3

bij de zandberg

Wat zie je voor bijzonders aan de planten om je heen ?

Waar zijn de bloemen gebleven? De tuin ziet er wat bruin en kaal uit.

Toch zijn de planten nog steeds **mooi** en heel **verschillend**. Kijk maar eens goed rond. Let ook eens op de **doosjes**, **korfjes** en **bolletjes** aan de **stengels**. Daar zitten allemaal soorten **zaadjes** in. De wind schudde er in de herfst al veel uit de doosjes op de grond. Straks groeien daar de nieuwe plantjes en bloemen weer uit. De **zon** en de **regen** helpen daar bij. En ook de Natuurtuin-kabouters **helpen** mee: ze hebben heel veel zaadjes **verzameld**, en op **lege plekken** in de tuin in de grond gestopt. Dan wordt het daar ook mooi.

Niet alle zaadjes zijn al uit de doosjes gevallen of gewaaid.

Het zou leuk zijn als je de kabouters helpt met zaaien!

Kies een plant met leuke zaadbolletjes of -korfjes aan de stengel.

Haal of schud er met hulp de zaadjes uit of vanaf, in je hand.

Zoek een kaal plekje in de tuin.

Maak met je vinger wat gaatjes in de grond en stop daar de zaadjes in. Dek ze daarna zachtjes toe met zand.

Nu wordt de tuin ook dankzij jou weer een stukje mooier straks.

Zie je al wat lente-spooren? Komen er al plantjes boven de grond?

Opdracht 4

bij de eik

Hier staat een **eik**. De lievelingsboom van Hansjekabouter. Leer de boom maar een beetje beter kennen!

Voelen

Voel de schors eens, volg met je vingers de lijntjes.

Hoe voelt dat?

Voel ook met open handen, maar met je ogen dicht!

Hoe voelt dit?

Durf je ook zachtjes met je lippen en wang te voelen?

Metten

Hoe dik is de boom? Net zo als jij? Of dikker, of....

Probeer maar om met je armen om de stam heen je eigen handen te pakken. Lukt dat?

Kijken

Kijk nu eens omhoog langs de stam: hoe ziet de boom er daarboven uit? Staan de takken wijd of smal?

Bladeren

Zitten er nog bladeren aan de takken?

Er liggen veel bladeren op de grond. Raap er maar eens een op. Is 'ie nat of droog? Heeft het blad nog kleur?

Voel met je vinger de bladrand helemaal langs.

Hoe voelt dat? En hoe voelt het blaadje zelf? Glad, of...

Volg ook de draadjes (nerven) met je vinger.

Voelen ze aan de achterkant anders dan aan de voorkant?

Opdracht 5

bij het vijverbankje

Ga maar zitten op het vijverbankje, en doe wat Bartje, onze vijverkabouter altijd doet: uitkijken over de vijver en genieten. Zet je **handen-verreijkertje** maar voor je ogen.

Hoe zien de bomen om de vijver er uit? Zijn ze gelijk?

Vertel maar wat je verder nog ziet in en om de vijver.

Sommige plantenstengels in het water hebben dikke bruine kokers bovenaan.

Die worden ook wel 'sigaren' genoemd. Weet jij waarom? ;-)

Er staat ook veel riet, met mooie pluimen bovenin.

Zou dat riet fijn zijn voor de waterdieren? Waarom wel/niet?

Opdracht 6

beneden langs de vijver

Loop hier het paadje recht naar beneden en dan gewoon rechtdoor.

Struikel niet over alle dikke wortels en stronkjes op de grond!

Waar zouden die vandaan komen?

Kun je de vijver goed zien door de struiken? Hoe komt dat?

Halverwege ligt aan de andere kant van het pad een grote takkenberg.

Dat is een fijne Verberghoop voor egels en andere kleine dieren.

Help je mee die groter te maken? Veel bladeren zijn fijn!

Namens de egels: bedankt!

Loop terug naar de dakpan met het egeltje, boven aan het begin van dit pad en loop dan het bos in.

Opdracht 7

in het bos

Er zijn hier veel bomen en struiken. De meeste bladeren zijn er in de herfst afgevallen.

Nu liggen ze al een hele poos op de grond. **Wat zou er verder mee gebeuren?**

Zijn alle bladeren hetzelfde?

's Zomers zijn ze mooi groen; Hoe is de kleur nu?

Hier in het bos kun je al **sporen** zien van de **lente** die er over een poosje aankomt!

Weet je hoe? Als je heel goed op de grond kijkt, tussen de dorre bladeren en oude plantjes, dan kun je dunne sprietjes zien, vaak in een bosje bij elkaar.

Kun jij ze opsporen met je scherpe ogen?

Zoek vlak bij de grond! Zie je er veel?

Daar komen straks (of zie je ze nu al?)

heel vroege voorjaarsbloemetjes aan,

zoals sneeuwkllokjes, en krokusjes.

Gebruik je loepje maar!

Opdracht 8

kabouter Puntmuts sprokkelt

Grappig hè, voorjaar en winter zie je hier in het bos een beetje door elkaar. Voorjaarsbloemetjes komen al stilletjes boven de grond, maar het is ook nog koud. De kabouters stoken hun kacheltjes nog steeds lekker warm. Als **aanmaakhoutjes** gebruikt kabouter Puntmuts **kleine takjes**.

Misschien wil je kabouter Puntmuts wel helpen met het sprokkelen van aanmaakhoutjes. Zoek takjes in het bos en maak er een mooi klein takken-bosje van. Bind er een touwtje omheen, en leg het maar onder de boom. Dan kan kabouter Puntmuts dat zó meenemen! Maar als je het liever voor de sier zelf meeneemt naar huis is dat natuurlijk ook goed!

Opdracht 9

bij de vijver

We volgen het pad en komen zo bij de **vijver** aan.
Staat er nu water in? Kijk eens hoe hoog dit staat.
Kun je hier waterdieren vinden? Hoeveel tel je er?

Opdracht 10

bij het BenenBungelBankje

De Natuurtuin-kabouters zitten hier graag om over de tuin heen te kijken. Ga lekker zitten en laat de **benen** maar **bungelen**...
Handen-verrekijsertje op je neus en kijken maar!
Wat zie je allemaal in de tuin? Welke kleur zie je het meest?
Staan er veel bomen om de tuin? Hoe zien ze er uit?
Hebben de bomen allemaal dezelfde vorm? Wat is de grootste?
Welke vind jij de mooiste?
Hoor of voel je hier al iets van de lente?

Onze Natuurtuin-kabouters kijken ook graag naar de lucht. Dan buigen ze hun hoofd helemaal achterover, lekker leunend tegen de bank.
Doe je mee? Wat zie je?
Zijn er wolken vandaag? Welke kant drijven ze op?
Kun je hierboven ook de wind voelen? Voel maar eens met je ogen dicht.
Van welke kant voel je hem het meest? Als je de wind niet voelt, probeer het dan met een opgestoken natte vinger.
Voel je iets? Waar komt de wind vandaan?

OPDRACHT 11

bij het vijvertje

Dit is voor de kabouters een hele fijne plek. In de zomer gaan ze hier pootje baden of zwemmen. Wij mensen mogen dat niet. Dan gaat de vijver stuk.

Nu het zo koud is doen de kabouters dat ook niet.

Kijken en even voelen mag wel!

Kijken:

Hoe helder is het water?

Wat zie je allemaal?

Zie je dat het vijvertje een soort spiegel is?

Wat zie je allemaal in die spiegel?

Kun je ook jezelf zien? Zwaai maar eens naar je onderste-boven-zelf!

Voelen:

Voel eens aan het water. En, hoe voelt dat?

Hier woont ook een **salamander**, maar die zie je eigenlijk nooit. Hij kan zich heel goed **verstopp**. En in de winter ligt hij helemaal stil in z'n holletje te slapen, totdat de warmte van de lenteson hem wekt. Maar dan moet het buiten al echt lekker zijn. En eten dan? Dat doet 'ie de hele koude winter niet.

Opdracht 12

tellen met kabouter Wede

Kabouter Wede telde in de lente en zomer graag bloemblaadjes.

In de winter kan dat niet, nu heeft ze iets anders om te tellen.

Let maar eens op.

Hier zijn verschillende stukken stam van omgezaagde bomen.

Waarin verschillen ze?

En wat hebben ze hetzelfde?

Weet je hoe de kringen of ringen heten? (jaarringen)

Als een klein boompje groeit wordt het hoger, maar ook dikker. Elk jaar komt er een ring(etje) bij. Een boompje van 10 jaar heeft een stammetje van 10 ringen.

En een boom van 100 jaar oud telt er wel...juist!...100.

Hoe weet je nu hoe oud deze stukken ongeveer zijn?

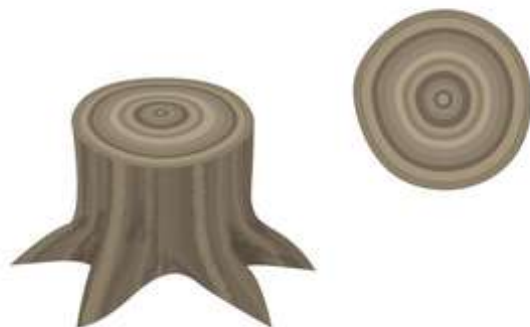
Goed zo, door de jaarringen te tellen!

Om ze goed te kunnen tellen mag je er een loepje bij gebruiken.

Welk stuk stam is ouder? En het jongst?

Wede heeft nog een moeilijke vraag voor je:

**Kun je aan de jaarringen zien waar de boom is begonnen met groeien?
(kleine rondje waar alle jaarringen omheen zitten)**

Je komt langs de wilgentenen-tunnel. Zie je hoe mooi de nu nog kale wilgentakken staan? De tunnel wordt in de lente en zomer helemaal groen. Loop er maar doorheen.

Opdracht 13

speuren naar kriebelbeestjes

Kriebelbeestjes wonen graag in het donker, liefst verstopt onder bladeren, of boomschors, of stenen...Kabouter Hoplala zoekt ze graag op.

Wat denk je, zouden er in de winter nog veel kleine kriebelbeestjes zijn?

Kijk hier maar eens onder de boomschors op de grond; of tussen de bladeren.

Als je ze ziet mag je even heel goed (met een loepje) naar ze kijken. Maar wél voorzichtig, zodat je ze niet verstoort. Net als egels en salamanders rusten ze in de winter uit.

Leg je de schors weer voorzichtig terug?

Opdracht 14

bij het eikenbosje

Tot slot nog een **spelletje** hier bij het kleine eikenbosje.

Hoeveel bomen hebben een nestkastje aan hun stam?

Hoe lang doe je erover om deze bomen allemaal aan te tikken?

Wie is sneller: papa of mama, of jij?

Loop door naar de Bollebuik-bank.

Nu heb je de hele Natuurtuin en het bos rond gelopen.

Stop je het loepje weer terug in de brievenbus?

Dank je wel, en goed gedaan!

Winter-vroege voorjaar 2022

Samenstellers: Francisca Meijsser en Joke Pieters

Tekeningen: Imke van Konijnenberg en Marieke Pieters

Uitgave Stichting Natuur- en MilieuPlatform Ermelo

©NMP-Ermelo